

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2016

Petra Bačová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Petra Bačová

**Dieudonné ako príklad nového antisemitizmu
vo Francúzsku**

Bakalárska práca

Praha 2016

Autor práce: **Petra Bačová**

Vedúci práce: **PhDr. Ondřej Matějka Ph.D.**

Rok obhajoby: 2016

Bibliografický záznam

BAČOVÁ, Petra. *Je Dieudonné příkladem nového antisemitizmu vo Francúzsku?* Praha, 2016. 31 s. Bakalárska práca (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Mezinárodní teritoriální studia. Vedoucí diplomové práce PhDr. Ondřej Matějka Ph.D.

Abstrakt

Práca sa zameriava na objasnenie špecifických znakov nového antisemitizmu vo Francúzsku a jeho odlíšenie od predošlých vln antisemitizmu. Aktuálnosť témy spočíva v značnom náraste antisemitsky motivovaných činov, ako aj v náraste emigrácie francúzskych židov do Izraela. Zameriava sa na tri hlavné znaky a to je v prvom rade spojenie nového antisemitizmu s populáciou moslimských prisťahovalcov, v druhom rade zakrývanie antisemitizmu antisionizmom a nakoniec zmena ukotvenia nového antisemitizmu na politickom spektre. Súčasťou práce je štúdia tvorby Dieudonného M'balá M'balá, známeho francúzskeho komika, ktorý je často kritizovaný za antisemitské prejavy a výroky. Na jeho umeleckej a politickej dráhe sa následne snažím ukázať prvky nového antisemitizmu, ktoré som si stanovila v prvej časti.

Abstract

This bachelor thesis is aimed at specific character of the new anti-Semitism in France and concrete elements that differ the new wave from the old one. This topic is very up to date in today's France because of significant increase of anti-Semitic crimes and growing numbers of Jews emigrating to Israel. Three main differences which I explore in my thesis are : connection between new anti-Semitism and Muslim immigrants, overlapping anti-Semitism with anti-Zionism and shift of anti-Semitism on the political spectrum. Second part of my thesis is study of artistic production of Dieudonné M'balá M'balá, French entertainer known for his controversial statements. In his political and

artistic career I am trying to find aspects of new anti-Semitism mentioned in the first part.

Klíčové slová

Nový antisemitizmus, Francúzsko, židia, Dieudonné M'bala M'bala, antisionizmus

Keywords

New anti-Semitism, France, jews, Dieudonné M'bala M'bala, anti-Sionism

Rozsah práce: 62 870 znakov.

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predloženú prácu spracovala samostatne a použila iba uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby práca bola sprístupnená pre študijné a výskumné účely.

V Prahe dňa : 12.5.2016

Petra Bačová

Podakovanie

Na tomto mieste by som rada poďakovala vedúcemu mojej bakalárskej práce PhDr. Ondřejovi Matějkovi Ph.D, za veľmi trpezlivé vedenie práce a užitočné rady, ktoré mi poskytol. Taktiež ďakujem svojim najbližším, ktorí so mnou mali trpezlivosť a poskytli mi zázemie k jej napísaniu.

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno: Petra Bačová

E-mail: bacova.peta@gmail.com

Studijní obor: Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce: zimný semester 2015/2016

Semestr a školní rok ukončení práce: letný semester 2015/2016

Vedoucí bakalářského semináře: PhDr. David Emler Ph.D

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Matějka Ph.D

Název práce: Je Dieudonné příkladem nového antisemitizmu vo Francúzsku?

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek): Práca sa zameriava na objasnenie špecifických znakov nového antisemitizmu vo Francúzsku a odlišenie ho od predošlých vln antisemitizmu. Aktuálnosť témy spočíva v značnom náraste antisemitsky motivovaných činov, ako aj v náraste emigrácie francúzskych židov do Izraela. Zameriava sa na tri hlavné znaky a to je spojenie súčasného antisemitizmu s populáciou moslimských prisťahovalcov, zakrývanie antisemitizmu antisionizmom a posun v ukotvení antisemitizmu na politickom spektre. Súčasťou práce je štúdia tvorby Dieudonného M'bala M'bala, známeho francúzskeho komika, ktorý je často označovaný práve za antisemitu. Na jeho umeleckej a politickej dráhe sa následne snažím ukázať prvky nového antisemitizmu, ktoré som si stanovila v prvej časti.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek): Začínala som myšlienkou, že sa budem zaoberať debatou o novom antisemitizme. Keďže to bolo ale veľmi široké a nešpecifické téma a bolo potrebné ho zúžiť, urobila som tak najskôr teritoriálne. Vybrala som si Francúzsko, pretože je to krajina, ktorá mi je blízka a keďže som francúzsky hovoriaca budem mať dosť zdrojov. Tému som zmenila na „Debatu o novom antisemitizme vo francúzskych médiách“, ale následne som pre problémy so zdrojmi od tohoto nápadu upustila. Keďže sa vo veľkom množstve francúzskych článkov o antisemitizme spomínal práve Dieudonné a jeho kontroverzné vystúpenia, začala som sa mu venovať viac a z toho vznikol finálny projekt mojej bakalárskej práce.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Úvod

1. Nový antisemitizmus
  - 1.1 Vzťah medzi novým antisemitizmom a moslimskou populáciou vo Francúzsku
  - 1.2 Nový antisemitizmus a antisionizmus
  - 1.3 Nový antisemitizmus a otázka pravice a ľavice
2. Dieudonné M'bala M'bala
  - 2.1 Kto je Dieudonné?
  - 2.2 Dieudonné ako vzor pre mladých moslimov
  - 2.3 Dieudonné a antisionizmus (Dieudonné, holokaust a revizionizmus/Hierarchizácia

rasizmov)

2.4 Dieudonné a jeho politické postoje

Záver

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

- Phyllis Chesler, *The New Anti-Semitism* (Gefen Publishing House, 2014).
- Alvin H. Rosenfeld, *Deciphering the New Antisemitism* (Indiana University Press, 2015).
- Andrew Hussey, „*Dieudonné’s war on France*“ (New Statesman, január 2014).
- Dominique Reynié, „*L’Antisémitisme dans l’opinion publique française – Nouveaux éclairages*“ (fondapol, november 2014).
- Danny Ben-Moshe, „*The new Anti-Semitism in Europe: The Islamic Dimension of, and Jewish Belonging in, the EU*“ (Islam and Christian-Muslim Relations, apríl 2015).
- Dina Porat, „*The New Anti-Semitism and the Middle East*“ (Palestine-Israel Journal, 2005).
- Günther Jikeli, „*Antisemitic Attitudes among Muslims in Europe*“ (ISGAP Occasional Paper Series, máj 2015).
- Jonathan Judaken, „*So what’s new? Rethinking the new antisemitism in a global age*“ (Patterns of Prejudice, vol.42, 2008).
- Laurent Mucchielli, „*Le „retour de l’antisemitisme“ : discours rituel au diner annuel du CRIF*“ (marec 2009).
- Michael Dobkowski, „*Islamophobia and Anti-semitism, Shared Prejudice or Singular Social Pathologies*“ (CrossCurrents, september 2015).
- Michelle Mazel, „*French Jewry and the Dieudonné Affair*“ (Jerusalem center for political affairs, 2015).
- Nonna Mayer, „*Transformations in French anti-Semitism*“ (International Journal of Conflict and Violence, január 2007).
- Pierre-André Taguieff, „*Mobilisation National-Populiste en France : Vote Xénophobe et Nouvel Antisémitisme Politique*“ (Editions Hazan, 1990).

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

Úvod.....	2
1. Nový antisemitizmus.....	4
1.1 Vzťah medzi novým antisemitizmom a moslimskou populáciou.....	6
1.2 Nový antisemitizmus a antisionizmus.....	9
1.3 Nový antisemitizmus a otázka pravice a ľavice.....	11
2. Dieudonné M´bala M´bala.....	14
2.1 Kto je Dieudonné M´bala M´bala.....	14
2.2 Dieudonné ako vzor pre mladých moslimov.....	16
2.3 Dieudonné a antisionizmus.....	18
2.3.1 Dieudonné, holokaust a revizionizmus.....	19
2.3.2 Hierarchizácia rasizmov.....	21
2.4 Dieudonné a jeho politické postoje.....	23
Záver.....	25
Summary.....	27
Použitá literatúra.....	28

Úvod

Francúzsko je krajinou s najpočetnejšou židovskou komunitou v Európe a treťou najpočetnejšou na svete. Je krajinou, považovanou za kolísku modernej demokracie. Taktiež je krajinou kultúrnou, otvorenou a mierumilovnou. A napriek tomu dnes židia v tejto krajine začínajú mať obavy a kladú si otázku, či nie je náhodou čas odísť. Sú tieto obavy opodstatnené?

CRIF¹, reprezentačný orgán zastrešujúci židovské organizácie vo Francúzsku, zaznamenal vo svojich štatistikách 84 percentný nárast antisemitsky motivovaných činov v prvých piatich mesiacoch roku 2015 (508 trestných činov, oproti 276 v rovnakej perióde roku 2014).² V júli 2014 pri demonštráciách na podporu Palestíny bolo v parížskych uliciach počuť pokriky ako „smrť židom“ alebo výzva aby židia opustili Francúzsko. V roku 2006 bol unesený a umučený Ilan Halimi, mladík židovského pôvodu, pretože únoscovia predpokladali, že jeho židovská rodina bude bohatá a zaplatí im vysoké výkupné. V roku 2012 boli zabití štyria ľudia v židovskom múzeu v Bruseli. V tom istom roku bol zavraždený rabín a traja žiaci v židovskej škole v Toulouse. V januári 2015 sa udial ozbrojený útok na košer potraviny v Paríži a vo februári na synagógu v Kodani.³ A to sú iba tie mediálne najviac pokryté udalosti posledného obdobia. Okrem toho je tu mnoho menších ale rovnako znepokojujúcich incidentov, či už sa jedná o slovné útoky na školách alebo znesväcovanie stoviek židovských hrobov a cintorínov po celom Francúzsku. Nie je teda prekvapujúce, že židovská komunita v Európe začína mať obavy o svoj doterajší spôsob života a zvažuje návrat do Izraela. Tento rozšírený pocit neistoty a nebezpečenstva je zjavný najmä v krajinách Západnej Európy. V mojej práci sa zameriam konkrétne na židovskú komunitu vo Francúzsku, keďže môj výskum bude sústredený na francúzskeho komika Dieudonného M'bala M'bala.

Podľa Židovskej agentúry, emigrácia francúzskych židov do Izraela (aliyah)

¹ Conseil représentatif des institutions juives de France.

² „Augmentation des actes antisémites de 84 % de janvier à mai 2015 : le CRIF exprime son émoi“ , Conseil représentatif des institutions juives de France, <http://www.crif.org/fr/communiquedepresse/augmentation-des-actes-antis%C3%A9mites-de-84-de-janvier-%C3%A0-mai-2015-le-crif-exprime-son-%C3%A9moi/56450> (stiahnuté 12.3.2016).

³ Michael Dobkowski, *Islamophobia and Anti-semitism, Shared Prejudice or Singular Social Pathologies* (CrossCurrents, september 2015), 322.

narástla v roku 2013 o 70 %, po relatívnom období klúdu, a vo svojom raste naďalej pokračuje. Medzi začiatkom januára a koncom februára 2014, 854 Francúzov židovského pôvodu odišlo do Izraela, oproti 274, ktorí emigrovali v tej iste perióde o rok skôr, čo predstavuje zvýšenie až o 312 %.⁴ Tento prudký nárast korešponduje práve so spomínanými incidentmi a nepriateľskými náladami šíriacimi sa francúzskou spoločnosťou.

Na novú vlnu antisemitizmu v novom miléniu nás však neupozorňuje iba nárast antisemitsky motivovaných útokov a nepokojov v uliciach, ale aj množstvo článkov, publikácií či zaktivizovanie verejnej diskusie na túto tému v politike ako aj v médiách. Množstvo veľkých, mienkotvorných médií začalo venovať novému antisemitizmu značný priestor, pre ilustráciu spomeniem napríklad špeciálne číslo *U.S. News & World Report*, vydané v novembri 2003, venované tejto téme s hlavným článkom „*Graffiti on History's Walls*“ (*Grafity na stene histórie*) od Mortimera Zuckermana, v decembri toho istého roku podobne zareagoval *New York magazine* so senzačným hlavným článkom „*The Return of Anti-Semitism*“ (Návrat nového antisemitizmu), ktorý písal o „zakorenenej nenávisti“ proti židom a naznačoval, že nenávisť k židom sa v dnešnej Európe stala politicky korektnou. Následne vyšlo niekoľko špecializovaných publikácií na túto tému, napríklad kniha „*Never again?*“ (Nikdy viac?) od Abrahama Foxmana, riaditeľa *Anti-Defamation League* (Liga proti hanobeniu), „*The New Anti-Semitism*“ (Nový antisemitizmus) feministickej autorky Phyllis Chesler, alebo „*The Case for Israel*“ (V prípade Izraela) od profesora práv na Harvarde - Alana Dershowitza. A to je len zlomok z prací zaoberajúcich sa touto témou. Množstvo z týchto diel a ďalších budem používať a citovať ďalej v texte.

Zatiaľ čo v prvej časti mojej bakalárskej práce budem používať hlavne odborné eseje a knižnú literatúru, v druhej - výskumnej časti, mi ako zdroj analýzy poslúžia hlavne novinové články mienkotvorných médií, Dieudonného oficiálne stránky, záznamy jeho predstavení ako aj jeho videá na YouTube. Čo sa týka dostupnosti zdrojov, k téme nového antisemitizmu je naozaj množstvo odborných publikácií, voľne prístupných na internete, ako aj publikácií knižných. Problém bol v citovaní niektorých

---

⁴ Cyrille Louis, „Les Juifs de France émigrent en masse vers Israël“, *Le Figaro*, marec 2014, <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2014/03/31/01016-20140331ARTFIG00169-les-juifs-de-france-emigrent-en-masse-vers-israel.php> (stiahnuté 15.3.2016).

Dieudonného kontroverzných vyjadrení. Síce boli spomenuté vo viacerých článkoch a na rôznych blogoch, nebolo však možné dohľadať ich primárny zdroj, preto som tieto vyjadrenia v mojej práci nepožila, napriek tomu, že by ju obohatili. Čo sa týka metodológie, jedná sa o kombináciu prehľadovej štúdie o novom antisemitizme spojenej s malou prípadovou štúdiou o zabávačovi Dieudonné M'bala M'bala.

1. Nový antisemitizmus

Od konca druhej svetovej vojny prešlo už viac ako 70 rokov a človek by si myslel, že aspoň čo sa antisemitizmu týka, sa svet poučil. Avšak v poslednej dekáde a hlavne po spomínaných, nedávnych incidentoch v Západnej Európe, sa čoraz častejšie skloňuje v prácach mnohých známych aj menej známych osobností, novinárov a intelektuálov pojem „nový antisemitizmus“. Keďže sa v tejto práci budem zaoberať týmto fenoménom a budem ho aplikovať na jednu konkrétnu osobnosť francúzskej spoločenskej a kultúrnej scény, na začiatok by som si ho skúsila zdefinovať z časového a hlavne významového hľadiska. Použitie predpony „nový“ môže byť totiž komplikované a nemusí to úplne tak znamenať, že sa jedná o kompletne nový jav, ktorý sa z ničoho nič vynoril. Nárast antisemitsky motivovaných činov a nálad, zaznamenaný zhruba od roku 2000 nemusí byť výsledkom úplne nového fenoménu, ale skôr novej vlny antisemitizmu už existujúceho, ktorý sa však vyznačuje inými vlastnosťami a spôsobmi prejavu ako antisemitizmus dvadsiateho storočia. Čo je teda nového v novom antisemitizme?

Podľa vplyvného francúzskeho autora a filozofa Bernarda-Henri Lévyho, dnešný antisemitizmus spočíva hlavne v troch veciach. V prvom rade sú židia hodní nenávisťi, kvôli tomu že podporujú diabolský, nelegitímny a vražedný štát Izrael. V druhom rade preto, že založili existenciu tohto štátu na imaginárnom utrpení, respektíve utrpení, ktoré je prehnane zdôrazňované. V tomto prípade ide už o popieranie a trivializáciu holokaustu. A v treťom rade sú židia vinní z toho, že nám vnucujú spomienku na ich zomieranie, aby potlačili spomienky iných ľudí a zatienili ostatných mučeníkov, ktorí položili svoj život v iných krajinách, obzvlášť Palestínčanov. Podľa Lévyho sú tieto tri komponenty dnešnej vlny antisemitizmu súčasťou „morálnej atómovej bomby“. Každý

z nich samostatne môže byť škodlivý ale kombinácia všetkých troch povedie k „explózií“, ktorej cieľom budú všetci židia, kdekoľvek sa budú nachádzať.⁵

Timothy Peace, pôsobiaci na Univerzite v Edinburgu, vo svojej práci o novom antisemitizme spomína, taktiež tri, kľúčové charakteristiky dnešnej vlny antisemitizmu. Prvým a najzákladnejším znakom nového antisemitizmu, na ktorom sa zhodujú rôzne dnešné definície, je že štát Izrael a sionizmus nahradil „Žida“ ako objekt antipatie v očiach antisemitov. To znamená, že židia dnes nie sú ako v minulosti napádaní ako indivíduá, ale ako národ. Inými slovami sa Izrael stal kolektívnym označením pre Žida.⁶ Druhým novým znakom je podľa Peaca spájanie dnešného antisemitizmu skôr s ľavou časťou politického spektra, v porovnaní s dvadsiatym storočím, keď bol antisemitizmus takmer výlučnou výsadou krajnej pravice. A tretím aspektom nového antisemitizmu je, že jeho pôvod je často pripisovaný prisťahovalcom moslimského pôvodu, vo Francúzsku hlavne potomkom dekolonizovaných imigrantov zo Severnej Afriky. V niektorých článkoch a prácach sa dnešný antisemitizmus označuje doslovne ako „antisemitizmus moslimský“.⁷

Významnou reakciou na tento vzostup antisemitsky motivovaných činov vo Francúzsku bola aj správa „Podklad pre boj proti antisemitizmu“ z roku 2004, ktorú vytvoril Jean-Christophe Rufin⁸ a následne zaslal francúzskemu ministrovi vnútra Dominique de Villepinovi. Rufin v tejto správe rozdeľuje tri formy súčasného antisemitizmu vo Francúzsku. Prvou formou je „antisemitizmus ako podnet“, ktorý sa uchytil hlavne medzi občanmi a skupinami na okraji francúzskej spoločnosti, ktorí často riešia krízu vlastnej identity. Ten sa dá aplikovať práve na prisťahovalcov moslimského pôvodu. Druhou formou je podľa Rufina „antisemitizmus ako stratégia“, ktorý je vlastný hlavne populistom, teroristom a stúpencom extrémnej pravice. Posledná forma predstavuje radikálnych antisionistov, teda odporcov kolonializmu, amerikanizmu,

---

⁵ Bernard-Henri Lévy, „Against the New Anti-semitism: Remembering the Holocaust Protects Us All“, The World Post, január 2015, http://www.huffingtonpost.com/bernardhenri-levy/against-the-new-anti-semi_b_6526364.html (stiahnuté 20.4.2016).

⁶ Brian Klug, „The collective Jew: Israel and the new antisemitism“, jún 2003, https://www.academia.edu/740230/The_collective_Jew_Israel_and_the_new_antisemitism (stiahnuté 24.4.2016).

⁷ Timothy Peace, *Un antisémitisme nouveau? The debate about a new antisemitism in France* (Patterns of prejudice, február 2009), 114.

⁸ Francúzsky diplomat, historik, novelista a vedúci pracovník niekoľkých humanitárnych organizácií.

globalizácie a stúpcov radikálnej ľavice.⁹

Na nový antisemitizmus reaguje aj politická časť francúzskej spoločnosti, okrem iných, napríklad aj premiér Manuel Valls. Vo svojich vášnivých prejavoch Izrael nazýva bratom a priateľom a antisionizmus vidí ako otvorené dvere pre antisemitizmus. Ten sa podľa neho dnes živí hlavne nejasnosťami a nedorozumeniami, čo sa izraelsko-palestínskeho konfliktu týka, hlavne v okrajových štvrtiach veľkých miest, s vysokým percentom prisťahovalcov. Francúzsko nemôže akceptovať nenávisť a je potrebné sa zjednotiť proti tomuto novému fenoménu, ktorý je podľa Vallsa symptómom krízy demokracie a republiky. Preto treba odpovedať silou.¹⁰

V nasledujúcich kapitolách rozoberiem jednotlivé, hlavné znaky novej vlny antisemitizmu, ktorými by sa podľa všeobecnej zhody názorov mal líšiť od antisemitizmu „starého“ a ktoré v druhej časti tejto práce aplikujem na tvorbu a vystupovanie komika Dieudonného M'bala M'bala, známeho francúzskeho antisemitu. Vyústením mojej práce by malo byť nie len osvetlenie nového antisemitizmu ako fenoménu súčasnej západoeurópskej spoločnosti, ale aj analýza Dieudonného tvorby, na základe ktorej by som potvrdila alebo vyvrátila hypotézu, že Dieudonné je zosobnením tejto novej vlny antisemitizmu vo Francúzsku a že jeho tvorba nesie všetky znaky spomínané v prvej časti mojej práce.

1.1 Vzťah medzi novým antisemitizmom a moslimskou populáciou

Všeobecná predstava typického antisemitu sa vo Francúzsku a celkovo v Západnej Európe v posledných rokoch značne transformovala. Z radikálneho individua, patriaceho ku krajnej pravici sa stereotypný obraz zmenil na osobu pravdepodobne severoafrického pôvodu, chudobného, nezamestnaného imigranta, bývajúceho na predmestí, neschopného sa včleniť do francúzskej spoločnosti. Táto predstava je však pomerne blízko k realite.

Vo Francúzsku žije zhruba 5 miliónov moslimov a toto číslo stále rastie.

---

⁹Jean-Christophe Rufin, „Chantier sur la lutte contre le racisme et l'antisemitisme“, október 2004, <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/044000500.pdf> (stiahnuté 12.4.2016).

¹⁰ Prejav Manuella Vallsa, marec 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=TiszwdNCdak> (stiahnuté 15.4.2016).

Demografické predpovede odhadujú, že v roku 2030 by tento počet mohol dosiahnuť až 7 miliónov. Nezamestnanosť mladých vo Francúzsku je približne 25 percent, nezamestnanosť mladých moslimov je až 50 percent.¹¹ Podľa prieskumov Národného výboru pre ľudské práva (CNCDH) až okolo 30 percent páchatel'ov antisemitských incidentov v posledných rokoch vo Francúzsku bolo identifikovaných ako moslimského/arabského pôvodu. Ak k tomu pridáme číslo neidentifikovaných páchatel'ov, tento počet sa môže blížiť až k 50 percentám.¹² Zároveň oblasti, kde sa vyskytuje najviac antisemitsky motivovaných činov, sú tie, kde moslimská komunita tvorí významný podiel na obyvateľstve, ako napríklad Paríž, Marseille, Lyon, Toulouse, Štrasburk, Nice či Sarcelles.¹³

Čo sa týka antisemitských postojov medzi moslimami v porovnaní s ostatnou francúzskou populáciou, ako dobrý zdroj informácií môže slúžiť rozsiahly prieskum Fondapol-u, čo je francúzsky liberálny pro-európsky thinktank. Tento prieskum sa zaoberal antisemitizmom vo francúzskej verejnej mienke a bol uskutočnený v novembri 2014 na vzorke 1005 osôb, z ktorých 575 potvrdilo, že sa narodilo v rodine moslimského vierovyznania. Prieskum bol postavený hlavne na súhlase alebo nesúhlase s tradičnými antisemitskými výroky, ako napríklad či si opýtaný myslí, že majú židia príliš moci, že existuje sionistické svetové spiknutie alebo že židia hovoria o holokauste až príliš. Level antisemitizmu bol pri všetkých týchto výrokoch dva až trikrát vyšší u vzorky opýtaných moslimského pôvodu.

Napriek tomu, že práve medzi moslimami sa súčasný antisemitizmus uchytil najviac, židia a moslimovia vo Francúzsku majú mnoho spoločného. Obe tieto komunity sú často obeťou predsudkov, stereotypizácie a neoprávneného obviňovania. Obe tieto komunity spája spoločná minulosť, bojovali bok po boku v antirasistických a antikoloniálnych hnutiach. Neskôr židia aj moslimovia emigrovali z Maghrebu a západnej Afriky počas dekolonizácie, často z rovnakých oblastí a susedstiev, a boli vo Francúzsku považovaní za imigrantov. Minimálne v prvej generácii týchto

---

¹¹ Brian Eads, „Are the French Anti-Semitic?“, Newsweek Global, 2014, <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=2&sid=6ec4a7a9-0ac7-4efc-a232-3e6cbd5868f4%40sessionmgr112&hid=103&bdata=JmxhbmcyY3Mmc2l0ZT1lZHMtY2ZSZzY29wZT1zaXRl#AN=94324406&db=bth> (stiahnuté 5.3.2016).

¹² Günther Jikeli, *Antisemitic Attitudes among Muslims in Europe* (ISGAP Occasional Paper Series, máj 2015),4.

pristáhalcov. Potom sa začali ich cesty integrácie značne rozchádzať. Ako napísal francúzsky spisovateľ Bascal Bruckner, židia prekročili „farebnú líniu“ a stali sa „bielymi“, to znamená, že sa sami stali utláčateľmi.¹⁴ Židovský zážitok z imigrácie do Francúzska je prevažne charakterizovaný vzdelanostným ako aj ekonomickým úspechom, zatiaľ čo pre afrických pristáhalcov je poznačený skôr znížením kvality vzdelania, nezamestnanosťou, slabo ohodnotenou prácou a vysokou mierou kriminality.¹⁵ Tieto sociálne a spoločenské súvislosti pomáhajú porozumieť súčasnému postoju moslimov voči židom, zapríčineného ich frustráciou a potláčaným hnevom, ktorý sa snažia niekde vyventilovať.

Postoj francúzskej spoločnosti voči týmto dvom skupinám túto moslimskú frustráciu iba prehľbuje. Vo výročných správach Národného výboru pre ľudské práva (CNCHD) sa môžeme dočítať, že: „Napriek tomu, že konštatujeme globálne veľkú akceptáciu menšín v spoločnosti, je zjavné, že sa vyskytujú odchýlky, čo sa týka Islamu a moslimov. Už niekoľko rokov zaznamenávame určitú nedôveru, až odmietanie, moslimskej populácie. Okrem iného sme zaznamenali, že zatiaľ čo 84 percent osôb v prieskume považuje francúzskych židov za Francúzov ako ktorýchkoľvek iných, v prípade moslimov je to už iba 69 percent.“¹⁶

Francúzska politika voči moslimom v krajine sa stáva taktiež čoraz nepriateľskejšou a vyhrotenejšou. „Francúzski moslimovia“ ako sa súhrnne začali označovať imigranti a pristáhalci afrického pôvodu, ale aj moslimovia žijúci už po mnoho generácií na území Francúzska, sú terčom zvýšených bezpečnostných opatrení policajných a vládnych zložiek. Hlavne po tom, čo francúzska vláda po jedenástom septembri vyhlásila „war on terror“, policajné razie, zásahy, nepretržitý policajný dozor na perifériách a okrajových častiach miest (cités), sa stal pocit ohrozenia a neistoty medzi moslimskou komunitou pomerne stálym javom. Bezpečnostné zložky často vykonávajú kontroly totožnosti a s francúzsko-maghrebskými pristáhalcami sa jedná

---

¹³ „Le rapport sur l'antisémitisme en France en 2013“ (Service de Protection de la Communauté Juive).

¹⁴ Alvin H. Rosenfeld, *Deciphering the new Antisemitism* (Indiana University Press, 2015), 83.

¹⁵ Jonathan Judaken, „So what's new? Rethinking the new antisemitism in a global age“, *Patterns of Prejudice*, 2008, <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=2&sid=67d54b04-da0c-4982-baf3-415e2933ee3d%40sessionmgr4002&hid=4202&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1lZHMtbGl2ZSszY29wZT1zaXRI#AN=edsram.aleph.publish.000474206&db=edsram> (stiahnuté 18.2.2016).

¹⁶ Laurent Mucchielli, „Le „retour de l'antisémitisme“ : discours rituel au diner annuel du CRIF“, marec 2009, http://www.laurent-mucchielli.org/public/Sur_le_retour_de_l__antisemitisme.pdf (stiahnuté 18.2.2016).

ako s potencionálnymi teroristami.¹⁷ Ak v minulosti obyvateľov „cités“ spájala hlavne boj proti francúzom „de souche“¹⁸ a veľkomestskej buržoáznej spoločenskej triede, tak dnes mladých z predmestí spája boj proti bohatým židovským rezidentom ako agentom medzinárodného imperializmu.

Nepriateľský postoj francúzskych moslimov voči židom teda môžeme vidieť a interpretovať ako následok ich ekonomického a sociálneho znevýhodňovania zo strany štátu a neschopnosti francúzskej spoločnosti a politiky ich efektívne zapojiť do systému.

1.2 Nový antisemitizmus a antisionizmus

Druhým, avšak najfrekvencovanejšie spomínaným znakom nového antisemitizmu, je práve neobjektívny antisionizmus. Ako povedal, už vyššie spomínaný Abraham Foxman, pri svojich verejných vystúpeniach sa síce nebráni kritizovať Izrael, avšak vždy je extrémne opatrný v tom, povedať, že „kritika Izraela nie je nevyhnutne antisemitizmom“. Ale „nevyhnutne“ vlastne napovedá tomu, že „je to pravdepodobné a možné“ a v konečnom dôsledku „pravdepodobné“ väčšinou znamená, „že je to naozaj tak“. ¹⁹ Práve toto schovávanie sa antisemitov za legitímnu kritiku politiky a činov Izraela je veľmi zradné. Mnohokrát je ťažko rozoznať, kde táto legitímna kritika politiky Izraela končí a kde začína rasová nenávisť. Kde nájsť hranicu medzi týmito dvoma fenoménmi? To je otázka, na ktorú je dôležité si odpovedať predtým, než sa začneme zaoberať antisionizmom ako charakteristickým znakom nového antisemitizmu. A odpoveď na ňu nie je ani zďaleka jednoznačná.

Foxman ďalej tvrdí, že „Izrael by nemal byť imúnny voči kritike. Izrael je suverénny štát. Môže robiť chyby. A ľudia by mali mať možnosť ho beztrešne kritizovať.“ Ako príklad toho, kde antisionizmus prekročí hranicu k antisemitizmu použil bývalého izraelského premiéra Ariela Sharona. Ak niekto nazve Ariela Sharona vrahom, nemá s tým v podstate faktický problém. Dve krajiny sú vo vojne, je pochopiteľné, že

---

¹⁷ Paul A. Silverstein, *The context of Antisemitism and Islamophobia in France* (Patterns of Prejudice, január 2008), 43.

¹⁸ Pôvodný obyvateľ Francúzska, ktorý nemá predkov z imigračných vín.

¹⁹ Brian Klug, „The myth of the New Anti-Semitism“, *The Nation*, február 2004, <http://www.thenation.com/article/myth-new-anti-semitism/> (stiahnuté 17.3.2016).

jedna nenávidí druhú a vidí jej politické vedenie ako vrahov a násilníkov. Problém by však nastal ak by niekto povedal napríklad, že Sharon je Hitler alebo nacista. Je jedno, že by nevedel, čo to holokaust bol, alebo by mu to bolo jedno. Už by bol antisemita.²⁰

Antisionizmus súvisí hlavne s eskaláciou v izraelsko-palestínskom konflikte, čo je konflikt veľmi komplexný – politicky, teritoriálne, nábožensky a spoločensky, a ktorý vyvoláva v spoločnosti ako aj na politickej scéne vášnivé emócie. Utrpenie, straty na životoch, a napáchané zverstvá sú veľké na oboch stranách. Keď niekto podporuje v tomto konflikte Izrael a jeho právo na existenciu, nie je nevyhnutne označený za „anti-moslíma“. A takisto na druhú stranu, ak niekto v tomto konflikte vidí právo na strane Palestíny, nemal by byť označovaný za antisemitu.

Podľa vplyvného talianskeho politológa Emanuela Ottolenghiho je táto hranica medzi antisemitizmom a antisionizmom hlavne v stereotypoch, ktoré boli kedysi prisudzované židom a dnes sú aplikované na štát Izrael. Sú to napríklad obvinenia zo židovského spiknutia, vplyvu židovskej lobby na medzinárodnú politiku či ich moc v médiách a vo finančnej sfére. Ďalej Ottolenghi túto hranicu vidí aj vo vnímaní a prezentácií izraelsko-palestínskeho konfliktu ako absolútne kľúčového a zásadného pre mier na Blízkom východe. Pritom je zo súčasnej medzinárodnej situácie jasné, že sa naozaj nejedná o jediný problematický element v tejto oblasti. A v neposlednej rade je podľa neho opustením legitímnej kritiky Izraela, ak niekto prirovnáva Izrael k nacistom, tvrdiac, že „včerajšie obeť sa stali dnešnými páchatelmi“. Táto rovnica medzi obeťami a vrahmi podľa Ottolenghiho popiera samotný holokaust.²¹

Problém s legitímnym antisionizmom teda nastane, ak začne byť napádaná samotná idea práva židov na existenciu a na vlastný štát. Alebo keď antisionizmus začne niekto používať ako zásterku pre šírenie nenávisťných antisemitských stereotypov. Podľa Hillary Freeman, britskej novinárky a spisovateľky židovského pôvodu, „byť sionistom jednoducho znamená, že veríte v to, že židia majú právo na domov. Neznamená to podporovať politiku izraelského premiéra Benjamina

---

²⁰ John Donovan, Ted Koppel, „Can it be anti-semitic to criticize Israel?“, abcNews, apríl 2015, <http://abcnews.go.com/Nightline/story?id=128580&page=1> (stiahnuté 2.4.2016).

²¹ Emanuelle Ottolenghi, „Anti-Zionism is Anti-semitism“, Le Guardian, november 2003, <http://www.theguardian.com/world/2003/nov/29/comment> (stiahnuté 12.3.2016).

Netanyahu alebo to, že si prajete zničiť pásmo Gazy alebo vyhladiť Palestínčanov.“²²

Zaujímavým príkladom môže byť štúdia Jehudu Reinharza a Moniky Schwarz-Friesel, ktorí skúmali takmer desaťročné nenávistných mailov posielaných Ústrednej židovskej rade v Nemecku a Izraelskej ambasáde v Berlíne. Ich záverom bolo, že „je nemožné rozdeľovať medzi antisemitizmom a anti-izraelizmom. Moderní antisemiti jednoducho obrátili „židovský problém“ do „izraelského problému“. „Finálne riešenie“ preorientovali z židov na Izrael, ktorý vidia ako stelesnenie diabla.“ Tieto zistenia nie sú prekvapujúce. Namietajú proti existencii štátu Izrael nielen že popiera právo židov na sebaurčenie, ale aj legitimizuje útoky na židovský ľud a inštitúcie po celom svete.²³

Treba si uvedomiť, že židia nie sú iba Izrael, mnohokrát sa s ním sami ani nestotožňujú a rozhodne nemusia podporovať jeho politiku. Avšak napádať Izrael ako židovský štát, bez toho aby boli spomenuté aj zločiny druhej strany, znamená napádať viac ako polovicu židovskej svetovej populácie a potom je už pomerne ťažké sa brániť tým, že proti židom nič osobné nemám. Tak ako to robí mnoho dnešných antisemitov.

1.3 Nový antisemitizmus a otázka pravice a ľavice na politickom spektre

Čo sa týka politického spektra, antisemitizmus bol donedávna otázkou a problémom francúzskej pravice, a to hlavne extrémnej pravice. Najvýraznejším činiteľom bola nepochybne Front National, nacionalistická a populistická strana, založená v roku 1972 Jean Marie Le Penom, ktorý sa stal symbolom francúzskeho populizmu. Preslávil sa svojimi kontroverznými výrokmi za ktoré bol viackrát zažalovaný. Najslávnejšie sú jeho revizionistické názory na holokaust, plynové komory nazval „iba malým detailom Druhej svetovej vojny“. Za tento výrok bol aj odsúdený. V posledných rokoch sa ale trend nielen vo Francúzsku, ale aj v celej Európe mení a antisemitizmus sa začína posúvať sprava doľava. Front National sa po zmene predsedníctva v roku 2011

²² Danny Ben-Moshe, „The new Anti-Semitism in Europe: The Islamic Dimension of, and Jewish Belonging in, the EU“, Islam and Christian-Muslim Relations, apríl 2015, <http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/eds/detail/detail?vid=3&sid=1f3598cd-41eb-4461-a528-42a813414ae8@sessionmgr102&hid=103&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1lZHMtbGl2ZSZzY29wZT1zaXRl&preview=false#AN=101869249&db=hus> (stiahnuté 12.3.2016).

²³ Ofer Aderet, „Study: In Germany, Anti-Semitic Hate Mail Doesn't Come From the Far Right“, Haaretz, február 2014, <http://www.haaretz.com/jewish/news/.premium-1.576189> (stiahnuté 15.4.2016).

a nástupe Marine Le Pen snaží tváriť ako tradičná pravicová strana a napriek tomu, že mnohé extrémne názory stále zastáva, antisemitizmus medzi nimi nie je. Marine sa plne dištancovala od kontroverzných, protižidovských názorov svojho otca, dokonca sa v začiatkoch svojej politickej kariéry rozhodla stať súčasťou „Skupiny priateľstva Francúzska a Izraela“. V posledných rokoch sa dokonca hovorí aj o náraste židovskej voličskej základne Front National, ktorá sa v roku 2012 pohybovala až okolo 13,5 percenta, zatiaľ čo za čias predsedníctva Jean Marie Le Pena to bolo iba okolo 4 percent.²⁴ Antisemitizmus tak začal byť spájaný napríklad s ľavicovou, socialistickou stranou Parti de Gauche (PG), na čele ktorej stojí Jean-Luc Mélenchon. Ten sa napríklad o ministrovi financií Pierrovi Moscovici (ktorý je židovského pôvodu) vyjadril, že „je to niekto, kto už vôbec nemyslí vo francúzštine, ale v jazyku medzinárodných financií“. Socialistickou stranou to bolo odsúdené ako „neakceptovateľný návrat do protižidovskej slovnej zásoby tridsiatych rokov“.²⁵

Na začiatku tohto roku sa konala každoročná, výročná večera Rady židovských inštitúcií (CRIF), kde bol pozvaný aj Manuel Valls. Roger Cukierman, súčasný riaditeľ rady, sa vo svojom príhovore vyjadril : „Vo Francúzsku, hlavne na strane extrémnej ľavice, ale nie len, je Izrael často podrobovaný nespravodlivému odcudzovaniu. Je iba krok od nenávisť k Izraelu k nenávisť francúzskych židov.“ Ľavicový antisemitizmus v tomto prejave nazval antisemitizmom „de beaux quartier“ (bohatých štvrtí) a pravicový antisemitizmus antisemitizmom „de quartiers populaires“ (okrajové štvrte prisťahovalcov).^{26 27}

Podľa už vyššie spomínaného prieskumu Fondapol-u celá polovica podporovateľov Front National verí, že židia majú príliš veľkú ekonomickú moc a 51

---

²⁴ Alain Chouffan, „Marine Le Pen et les juifs de France“, Tribune juive, júl 2015, <http://www.tribunejuive.info/france/marine-le-pen-et-les-juifs-de-france-par-alain-chouffan> (stiahnuté 18.3.2016).

²⁵ Daniel Horowitz, „Mélenchon et les juifs“, Mediapart, marec 2013, <https://blogs.mediapart.fr/daniel-horowitz/blog/260313/melenchon-et-les-juifs> (stiahnuté 6.5.2016).

²⁶ Judith Waintraub, „Dîner du CRIF : pour Valls l'antisionisme et synonyme de l'antisemitisme“, Le Figaro, marec 2016, <http://www.lefigaro.fr/politique/2016/03/07/01002-20160307ARTFIG00395-diner-du-crif-pour-valls-l-antisionisme-est-synonyme-de-l-antisemitisme.php> (stiahnuté 17.3.2016).

²⁷ Dean Sherr, „Why does the left downplay antisemitism? All forms of racism should be abhorred“, *Le Guardian*, marec 2015, <http://www.theguardian.com/commentisfree/2015/mar/20/why-does-the-left-ignore-antisemitism-all-forms-of-racism-should-be-abhorred> (stiahnuté 25.3.2016).

percent tvrdí, že majú príliš veľký vplyv na média. A zatiaľ čo 16 percent z celej vzorky opýtaných si myslí, že židia nie sú praví Francúzi, voličov Front National si to myslí až 39 percent. Medzi respondentmi ktorí podporujú ľavicu, si 51 percent myslí, že židia využívajú svoj status obeť vo svoj prospech a 24 percent ľavičiarov to vidí tak, že vo Francúzsku je príliš veľa židov, v porovnaní s 16timi percentami z celej vzorky opýtaných.²⁸ Iróniou je, že samotný sionizmus, vznikol vo svojich počiatkoch ako ľavicové hnutie, keďže ľavica preferovala vo svojich začiatkoch politické hodnoty ako sloboda prejavu, rovnosť, multikulturalizmus a pochopiteľne antirasizmus. Dnes je antisemitizmus spájaný s ľavicou hlavne cez odpor k amerikanizmu, globalizácii a teda aj Izraelu.

---

²⁸ Dominique Reynié, "Anti-Semitism in France: Facing reality", Huffington Post, november 2014, http://www.huffingtonpost.com/dominique-reynie/antisemitism-in-france-fa_b_6178804.html (stiahnuté 28.3.2016).

2. Dieudonné M'bala M'bala

V druhej časti mojej práce sa budem venovať jednému konkrétnemu prípadu, na ktorý sa pokúsim aplikovať predchádzajúce zistenia a znaky nového antisemitizmu. Jedná sa o francúzskeho komika Dieudonného M'bala M'bala. Pre vytvorenie rámca by som v úvode predstavila Dieudonného ako osobnosť, popísala v stručnosti je životnú dráhu, aktivity a vývoj, ktorým prešiel. Následne by som venovala jednu časť jeho vzťahu k moslimskej populácii, jednu časť jeho vzťahu k antisionizmu a revizionizmu a na záver zhodnotila jeho postoj a príslušnosť k pravej či ľavej časti politického spektra. Z týchto troch kapitol by som sa v závere mojej práce pokúsila vyhodnotiť, či je možné brať Dieudonného a jeho vystupovanie a tvorbu ako príklad nového antisemitizmu vo Francúzsku. V tejto časti budem vychádzať prevažne z primárnych internetových zdrojov, ako sú oficiálne webové stránky Dieudonného, jeho video kanál na YouTube a novinové články, ktoré sa ho týkajú. Analyzovať budem aj záznamy jeho predstavení a napríklad aj film, ktorý natočil a ktorý sa nesie v silne antisemitskom duchu.

2.1 Kto je Dieudonné M'bala M'bala?

Kto je vlastne Dieudonné? Jedná sa o mediálne známu osobnosť francúzskeho verejného, politického ako aj kultúrneho života. Známy je predovšetkým vďaka svojim kontroverzným výrokom, ktoré sú často namierené práve proti židom a Izraelu.

Dieudonné M'bala M'bala sa narodil vo Francúzsku v roku 1966. Jeho otec pochádzal z Kamerunu a jeho matka bola bretónska sociologička. Vyrastal na parížskom predmestí a jeho rodina patrila k nižšej sociálnej vrstve, čo nepochybne neskôr ovplyvnilo jeho názorový a politický vývoj. Viac o jeho živote vieme až so začiatkom jeho kariéry v 90-tych rokoch. Na začiatku sa preslávil stand-up vystúpeniami v kaviarňach a malých divadlách, pri ktorých mu robil partnera Élie Semoun, herec a komik práve židovského pôvodu. Začiatky Dieudonného kariéry by sa teda nedali označiť za antisemitské, jeho radikalizácia prišla až neskôr. Dvojica niekoľko rokov tvorila pomerne úspešné herecké duo, ktoré spájalo aj priateľstvo v osobnom živote. Ich spoločné scény sa vyznačovali hlavne myšlienkou boja za slobodu a toleranciu vo francúzskej spoločnosti a navzájom si robili srandu zo svojho pôvodu. V roku 1997 sa ich cesty rozišli a každý z nich sa vydal na sólovú dráhu. Dôvod ich

rozskmotrenia nie je presne známy ale najčastejšie spomínaným argumentom boli finančné nezhody. Vzhľadom k súčasným Dieudonného protižidovským postojom je priateľstvo medzi Dieudonnéom a Semounom z dnešného uhla pohľadu pomerne nepochopiteľné a dlhú dobu bolo predmetom mnohých otázok. Obaja bývalí spolupracovníci sa k nemu vyjadrili v niekoľkých listoch a videách, ktoré si navzájom vymenili. Osobne sa po rokoch stretli až v roku 2013 v programe Thierryho Ardissona. Napriek tomu, že sa obaja snažili navodiť atmosféru radostného stretnutia po rokoch, vzhľadom na Dieudonného antisemitskú angažovanosť bola atmosféra celého stretnutia pomerne rozpačitá.²⁹

Dieudonného sólová kariéra je spojená hlavne s jeho pôsobením v divadle „Théâtre de la Main d’Or“ v Paríži, ktoré vedie od roku 1999 a ktoré sa stalo základnou platformou pre jeho vystúpenia. V tejto dobe sa takisto začal aj Dieudonného prerod z politického aktivistu, bojujúceho za práva prisťahovalcov a spolupracujúceho s židovským hercom, na radikálnu a kontroverznú osobnosť niekoľkokrát zažalovanú za silne antisemitské výroky. Dnes sa jeho aktivizmus, jeho pohľad na svet, jeho práca komika a jedinečná marketingová stratégia neoddeliteľne prelína.

Kde a akými prostriedkami Dieudonné šíri svoje názory a antisemitské myšlienky? Je to prostredníctvom svojich pravidelných predstavení, verejných vystúpení v mainstreamových médiách a video správami na svojom YouTube portály. Vďaka mimoriadne aktívnej práci s novými médiami si dokázal Dieudonné vytvoriť jedinečnú osobnú značku, ktorá je príťažlivá pre mnoho ľudí. K tejto značke patrí napríklad *Quenelle*, čo je gesto, ktoré nápadne pripomína nacistické „hajlovanie“, ale opačným smerom, k zemi. Podľa neho samotného ide o nevinné anti-systémové gesto, avšak jeho fanúšikovia na jeho stránkach prispievajú fotkami, kde ukazujú *Quenelle* na pomerne kontroverzných miestach ako pamätník obetiam holokaustu v Berlíne, alebo pred plagátom Anny Frankovej. Spopularizovať toto gesto pomohol napríklad aj francúzsky futbalista Nicolas Anelka, ktorý ho ukázal počas zápasu anglickej Premier League, za čo ho následne veľká časť verejnosti a aj samotného klubu odsúdila.

Ďalším typickým aspektom Dieudonného tvorby je napríklad pieseň „Šoananas“, ktorá odkazuje na holokaust (shoa) a ktorú jeho prívrženci spievali

²⁹ „*Les retrouvailles d’Elie Semoun et Dieudonné*“, dátum prístupu 25.2.2016, <https://www.youtube.com/watch?v=9iTIbNdEb2E>.

napríklad počas tzv. „Jour de colère“ (Deň hnevu), zhromaždenia, ktoré sa odohralo v Paríži 26.2.2014. V tomto sprievode ulicami sa zhromaždili členovia extrémistických skupín a okrem spevu skandovali aj otvorene antisemitské heslá ako napríklad „Žid, Francúzsko nie je pre teba“.³⁰ Všetky tieto charakteristické prvky svojej tvorby propaguje hlavne na svojich webových stránkach „Dieudosphere“³¹, kde si jeho fanúšikovia môžu zakúpiť napríklad aj suveníry ako auto-nálepka „Palestína“ alebo záznamy jeho predstavení. Dieudonného aktivita v sociálnych médiách a na internete je pomerne múdrom krokom z jeho strany, pretože virtuálny antisemitizmus je vo Francúzsku veľmi ťažko súdne napadnuteľný, čo iba prispieva k šíreniu inak trestných rasistických a antisemitských útokov.

Heslo, ktoré Dieudonného sprevádza jeho kariérou je: „Pozývam Vás smiať sa so mnou bez žiadnych limitov“ a presne to aj robí.³² Dieudonné už dávno stratil limity medzi tým kde končí humor a kde začína otvorene nenávisťný prejav. Čo je zarážajúce je, že sa nezdá, že by mu to uberalo na obľúbenosti a popularite. Jeho predstavenia bývajú vypredané a hľadisko nie je zaplnené iba mladými extrémistami ako by sa dalo čakať ale všetkými vekovými kategóriami a sociálnymi vrstvami. Podľa prieskumu z januára 2014, väčšina Francúzov minimálne vie o koho sa jedná a už o ňom počula (87 percent), 16 percent z celkovej populácie a 22 percent populácie pod 35 rokov naňho majú dokonca pozitívny názor. Jeho oficiálna stránka na Facebooku má viac ako milión fanúšikov a jeho oficiálny kanál na YouTube viac ako 140 tisíc odberateľov. Antisemitizmus sa vo francúzskej spoločnosti stáva čoraz viac bežnejším javom, čoho je Dieudonné zjavným dôkazom.

2.2 Dieudonné ako vzor pre mladých moslimov

Vďaka svojmu pôvodu a prostrediu v ktorom vyrastal je pomerne pochopiteľné, že mladí francúzski prisťahovalci sa s ním dokážu pomerne ľahko stotožniť. V rozhovore pre týždenník *Le Point*, vo februári 2014, sa vyjadril, že „byť zmiešaného rasového pôvodu mu umožňuje byť konfrontovaný z jednej strany aj s rasizmom a byť si vedomý

³⁰ „La manifestation „Jour de colère“ dégénère“, navštívené 20.3.2016, <https://www.youtube.com/watch?v=y71qWzu3xKs>.

³¹ Dieudonného oficiálne stránky - <http://www.dieudosphere.com/>.

problémov diskriminácie“.³³ Dieudonné sám seba často prezentuje ako obeť rasizmu a obetného baránka, snažiac sa priblížiť tak práve populácií prisťahovalcov arabského a afrického pôvodu. Komikov otec pochádzal z Afriky a Dieudonného v mladosti veľmi rozčuľovalo, že Francúzsko vyplatilo reparácie po druhej svetovej vojne židovským rodinám, ale nevyplatilo nič rodinám čiernych otrokov.³⁴ Túto tematiku nespravodlivosti neustále zdôrazňuje vo svojich vystúpeniach.

Svoju blízkosť k prisťahovalcom z predmestí sa Dieudonné pokúsil využiť aj vo svojej politickej kariére o ktorej budem detailnejšie písať v nasledujúcich kapitolách. V roku 2002 napríklad rozbehol svoju kandidatúru vo francúzskych komunálnych voľbách do zastupiteľstva na parížskom predmestí Sarcelles, ktoré je práve jedna z oblastí s najvyšším počtom antisemitských útokov a kde žijú hlavne prisťahovalci z Afriky a Karibiku. Tí sú frustrovaní z neustáleho zdôrazňovania židovského utrpenia, o ktorom sa učia už od skorých školských rokov a dochádza u nich k pocitu určitej „hierarchizácii rasizmov“ s tým, že ten židovský je vo francúzskej spoločnosti absolútne neprípustný zatiaľ čo ostatné sú v podstate beztravné. V rámci ankety denníka *Le Monde*, v ktorej boli spovedaní mladí prisťahovalci, sa vyjadril napríklad 35-ročný, bývalý študent SciencePo Karim, ktorého otec je tuniského pôvodu a matka Francúzska : „V škole nám hovoria iba o zločinoch Nemecka a omnoho menej o zločinoch Francúzska, o kolonizácii a o otroctve. Existuje obava vytvárať medzi mladými prisťahovalcami anti-francúzsky pocit. Ale práve to sa vďaka tomuto prístupu deje. Tento dvojitý meter vo výučbe histórie vytvorí problém, ak sa čoskoro niečo nezmení. A potom ďaleko presiahne aj fenomén Dieudonné a čokoľvek by mohol ešte povedať.“

³⁵ Dieudonné týmto obavám a náladám dokonale rozumie a práve na nich sa obracia vo svojich videách a predstaveniach. Šírenie antisemitských stereotypov medzi mladých a nespokojných prisťahovalcov a ich pocit že Dieudonné je jeden z nich je výsledkom Dieudonného skvele zvládnutej práce s novými médiami. Vďaka jeho piesni „Šoanas“

---

³³ Michelle Mazel, „French Jewry and the Dieudonné Affair“, Jerusalem center for political affairs, marec 2015, <http://jcpa.org/article/french-jewry-dieudonne-affair/> (stiahnuté 17.4.2016).

³⁴ Brian Eads, „Are the French Anti-Semitic?“, Newsweek Global, 2014, <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=2&sid=6ec4a7a9-0ac7-4efc-a232-3e6cbd5868f4%40sessionmgr112&hid=103&bdata=JmxhbmcyY3Mmc2l0ZT1lZHMtbGl2ZS5yZ29wZT1zaXRI#AN=94324406&db=bth> (stiahnuté 5.3.2016).

³⁵ Soren Seelow, „Jeunes, de gauche et fans de Dieudonné“, *Le Monde*, január 2014, http://www.lemonde.fr/a-la-une/article/2014/01/08/dieudonne-son-argent-ses-fans-ses-reseaux_4344614_3208.html#RTUuzoDHcKBZpoBy.99 (stiahnuté 17.3.2016).

sa stal napríklad z ananásu takmer fašistický symbol. Jeho fanúšikovia ho častokrát krutosťou svojho humoru už aj predbehnú. Napríklad na francúzskom *Tweetri* je tretím najpoužívanejším „hashtagom“ (teda kľúčovým slovom) #UnBonJuif (dobrý Žid). Na internete tak prebiehajú pod týmto spojením rozličné závody v antisemitských vtipoch, ktoré sú sprevádzané karikatúrami židov a fotkami z koncentračných táborov, napríklad heslo #UnBonJuif (Dobrý Žid) je mŕtvy Žid a podpísaný je @Usama_BenLadeen a podobne.³⁶ Dieudonného najsilnejším argumentom je takmer bezhraničná sloboda prejavu, a práve tento argument od neho preberá aj široká základňa jeho fanúšikov a je to jeho najúčinnejší argument na svoju obranu.

2.3 Dieudonné a antisionizmus

Ako sme v kapitole o antisionizme a Izraeli v prvej časti tejto práce už videli, hranica medzi antisionizmom a antisemitizmom je veľmi tenká a v dnešnej dobe množstvo antisemitov používa antisionizmus ako krytie svojich, inak netolerovateľných, názorov. Výnimkou nie je ani Dieudonné, ktorý vo svojich prejavoch a predstaveniach pravidelne napáda Izrael a jeho politiku do takej miery, až sa niekedy zdá, že trpí paranojou a medzinárodné sionistické spiknutie vidí všade. Jeho posadnutosť antisionizmom však pripomína čistý antisemitizmus omnoho viac ako racionálne spochybňovanie izraelskej politiky. Navyše, Dieudonné používa výraz „sionista“ v mnohých prípadoch jednoducho pre nahradenia slova „Žid“. Ďalej často sklzáva k stereotypizácii židov, k trivializácii židovského utrpenia a k sympatizovaniu s veľmi kontroverznými osobnosťami. Dieudonného antisemitizmus a jeho antisionistické názory majú v jeho tvorbe mnoho tvárí a rôzne formy prejavu, ktoré sa od seba výrazne líšia. Preto som sa rozhodla nasledujúcu kapitolu rozdeliť na dve menšie podkapitoly. Jedna sa bude špeciálne zameriavať na Dieudonného postoj k revizionizmu a k holokaustu ako takému a druhá podkapitola bude zameraná na veľmi častý a opakovaný znak jeho tvorby a to je údajná hierarchizácia rasizmov vo francúzskej spoločnosti.

---

³⁶ „#UnBonJuif : un concours de blagues antisémites sur Twitter“, Le Mnode, október 2012, http://www.lemonde.fr/technologies/article/2012/10/14/unbonjuif-un-concours-de-blagues-antisemites-derape-sur-twitter_1775233_651865.html (stiahnuté 3.5.2016).

2.3.1 Dieudonné, holokaust a revizionizmus

Dieudonné sa naozaj nebojí vyhýbať téme holokaustu a nevdá mu byť spájaný s osobnosťami známymi svojimi revizionistickými názormi. Túto podkapitolu by som začala priblížením jeho okruhu priateľov a spolupracovníkov, pretože to, kým sa obklopuje, jednoznačne vypovedá aj o ňom samom ako osobe. Dve mediálne a spoločensky najznámejšie osobnosti, s ktorými je spájaný je Alain Soral (o ktorom si však povieme viac v kapitole venujúcej sa Dieudonného politickej kariére) a Robert Faurisson. Faurisson, kedysi uznávaný francúzsko-britský historik, dlhé roky vyučujúci francúzsku literatúru na Univerzite v Lyone, dnes skôr známy ako revizionista a popierač holokaustu, snažiaci sa vyvrátiť existenciu plynových komôr. Pravidelne sa objavuje v Dieudonného predstaveniach ako vážený hosť. V roku 2008 mu Dieudonné odovzdal na pódiu čestné ocenenie za Faurissonovu „spoločenskú nepoddajnosť a drzosť“. ³⁷ V roku 2010 to zas bolo slávnostné odovzdanie zlatej sošky *Quenelle*, čo je Dieudonného zvrátená obdoba Oskarov.³⁸ Tú dal okrem iného aj bývalému iránskemu prezidentovi Mahmoudovi Ahmadinejadovi. Ďalší ľudia z jeho blízkeho okruhu sú napríklad Ginette Skandrani, politická aktivistka vylúčenú zo strany Zelených za svoje antisemitské postoje a podozrenie z popierania holokaustu, Serge Thion, sociológ vylúčený z Francúzskeho centra pre vedecký výzkum (CNRS) za svoje aktivity taktiež ohľadom popierania holokaustu, Assani Fassasi, ktorý je blízky režimu v Líbyí a Mohamed Latrèche, prezident veľmi radikálnej strany moslimov vo Francúzsku (PMF).

Okrem toho, že sa Dieudonné s kontroverznými ľuďmi stýka, on sám a jeho výroky nie sú kontroverzné o nič menej. Jeden z jeho najslávnejších je, keď sa počas tlačovej konferencie v Alžírsku, v roku 2005 vyjadril, že „antisemitizmus už viac nič neznamená. Je to rozsiahly podvod a manipulácia. Hovorím tu o spomienkovej pornografii. Myslím, že sa z holokaustu stala spomienková pornografia.“³⁹ Týmto

³⁷ „Dieudonné presente Mr Robert Faurisson“, navštívené 3.5.2016, https://www.youtube.com/watch?v=JGLmSXvRipk_

³⁸ „Robert Faurisson: La Quenelle d'Or 2010“, navštívené dňa 29.4.2016, https://www.youtube.com/watch?v=3AH1yci3pdk_

³⁹ „Conférence de presse de Dieudonné a Alger“, navštívené dňa 29.5.2016, http://www.dailymotion.com/video/xxkt5l_conference-de-presse-de-dieudonne-a-alger-1ere-video_webcam.

výrokom sa názorovo veľmi približuje práve Faurissonovi, ktorý často opakuje, že holokaust je nám servírovaný prostredníctvom politikov a médií „na raňajky, na obed, poobede, večer, v noci a stále to nestačí a nie je ho dosť.“ V októbri 2002 ďalej Dieudonné povedal o židoch, že sú ľudia, ktorí zapredali Holokaust, ktorí predali svoje utrpenie a smrť aby získali krajinu a zarobili peniaze. Teraz im stačí, aby si vyhrnuli rukáv, ukázali číslo a získali právo na uznanie. Mnoho negatívnych reakcií a odsúdenia vyvolalo aj jeho vystúpenie v programe Marc-Olivier Fogiela na France 3, kde prišiel Dieudonné prezelečený za židovského teroristu. Vo svojom prejave hovoril o tom, ako nedávno konvertoval k sionistickému fundamentalizmu, pretože je profesionálne veľmi výhodné sa pripojiť k tejto americko-sionistickej ose blahobytu a presviedčal mladých prisťahovalcov urobiť to isté. Vyvrcholením tohoto antisionistického prejavu bolo, keď Dieudonné zdvihol ľavú ruku v nacistickom geste a zakričal „IzraHeil.“⁴⁰ Čo sa týka Dieudonného postoju k nacistom, v roku 2014 sa nechal počuť, že by si nevedel vybrať stranu medzi židmi a nacistami. „V tejto záležitosti som nestranný. Narodil som sa v roku 1966 nie 1900, nemôžem posúdiť, čo sa stalo, kto vyprovokoval koho...“, prehlásil. Táto pasáž zaznela aj v jeho celovečernom predstavení „Le Mur“ z roku 2015. Vrchný tribunál v Paríži, na popud Únie židovských študentov Francúzska (UEJF), uznal tieto prehlásenia ako provokáciu rasovej nenávisťi a kanál YouTube ich musel stiahnuť.

41

Dieudonného vrcholným umeleckým výstupom s témou holokaustu je jeho filmový debut *Antisemita*, ktorý vznikol v roku 2012 vo francúzsko-iránskej koprodukcii. Tento film predstavuje 90 minút, počas ktorých je divák konfrontovaný snád' so všetkými židovskými, revizionistickými a antisionistickými stereotypmi, ktoré boli o židoch a Izraeli kedy vymyslené. Celé dielo začína niekoľko minútovým predfilmom z Osvienčimu z roku 1945, kde je tento koncentračný tábor predstavený ako rekreačný hotel reťazca „Club Med“. Židovský väzeň Dieudonného sprevádza po tábore a vysvetľuje mu princíp plynových komôr. V jednej časti tejto prehliadky sa Dieudonné

---

⁴⁰ „Dieudonné – le sketch explosif de Dieudo“, navštívené dňa 27.4.2016, http://www.dailymotion.com/video/x4w32f_dieudonne-le-sketch-explosif-de-die_news_

⁴¹ „La justice ordonne à Dieudonné de retirer deux passages d'une vidéo“, L'Obs, február 2014, <http://tempsreel.nouvelobs.com/societe/20140212.AFP9916/la-justice-ordonne-a-dieudonne-de-retirer-deux-passages-d-une-video.html> (stiahnuté 26.4.2016).

pýta väzňa, držiac v ruke kosť, ktorá zostala po „barbecue party“ či sa jedná o príbor a väzeň mu odpovie, že nie, že je to kosť z detí. Nosnou dejovou líniou je príbeh antisemitu, ktorého žena, umierajúca na rakovinu, sa ho snaží presvedčiť, že sa jedná o chorobu a že sa musí nechať ísť liečiť. Tým kto ho má vyliečiť je židovský psychiater, doktor Goldstein. V priebehu filmu sa objaví aj Robert Faurisson, ako nezávislý historik, vysvetľujúci Dieudonnému, že antisemitizmus je niečo prirodzené, z čoho sa nedá vyliečiť, Alain Soral čoby židovský producent a napríklad víla Šoa, v ktorú hlavná postava dlho odmieta veriť. Akokoľvek sa Dieudonné snaží urobiť z tohoto filmu, čo najkomickejšie zobrazenie antisemitizmu a antisionizmu, výsledok vtipný nie je. Svojej žene napríklad vo filme povie, že jej metastázy, to sú židia.⁴² Tento film nebol nikdy oficiálne odvysielaný, o zákaz jeho vysielania sa vo veľkej miere usilovala LICRA (Liga proti antisemitizmu), ktorá jeho obsah pokladala za „vzývajúci k rasizmu a antisemitizmu“.⁴³ Je však prístupný na Dieudonného oficiálnych stránkach a napríklad aj na YouTube.

2.3.2 Hierarchizácia rasizmov

Ako som už v kapitole o spojení Dieudonného a mladých moslimov načrtla, ich priazeň si získava aj vďaka zdôrazňovaniu toho, že zatiaľ čo ich problémy sú z veľkej časti ignorované spoločnosťou aj vládou, tak problémy židovskej komunity sú neustále zdôrazňované či už politikmi alebo rôznymi intelektuálmi. Z toho vyvodzuje svoju teóriu „hierarchizácie rasizmov“ s tým, že kritizovať Izrael alebo židov je vo francúzskej spoločnosti absolútne neprípustné, zatiaľ čo ostatné druhy rasizmov sú prakticky beztrestné.

V roku 2006 sa pre britské noviny vyjadril, že „sionisti prevrátili a skazili hodnoty Republiky tak, že jedine utrpenie židov je oficiálne uznané, na rozdiel od utrpenia

⁴² „L'Antisémité“, navštívené 20.3.2016, <https://www.youtube.com/watch?v=Hiy3bbMnkck>.

⁴³ Romain Thorat, „REVIEW - L'Antisémité : le nanar bien nommé de Dieudonné“, Premiere, apríl 2015, <http://www.premiere.fr/Cinema/News-Cinema/REVIEW-L-Antisemite-le-nanar-bien-nomme-de-Dieudonne-3314946> (stiahnuté 26.4.2016).

čiernych prisťahovalcov, ktoré zažili pri obchode s otrokmi.⁴⁴ Tento názor teda aplikuje nielen na situáciu súčasnú ale aj na dobu kolonializmu a otrokárstva. Pre iránsku televíziu sa ďalej vyjadril, že „Sionisti zorganizovali všetky vojny a všetok chaos na tejto planéte. Boli zapletení do obchodu s otrokmi, 90 % lodí bolo židovského pôvodu a väčšina obchodníkov s otrokmi boli židia“.⁴⁵ Otázka identity populácie afrického pôvodu sa Dieudonného veľmi dotýka a vyjadruje sa k nej pri každej novej príležitosti. V januári 2012 sa opäť vyjadril k „dvojitému metru“, ktorý sa používa pri pripomínaní si obetí vyvražďovania rôznych etnických skupín. Hovoril o tom, že existuje zákon, zakazujúci Francúzom spochybňovať napríklad genocídu arménskeho obyvateľstva, ktorá sa ich však ani zďaleka netýka. Avšak je stále možné spochybňovať genocídy spáchané francúzskou armádou na vlastnom, asimilovanom obyvateľstve. Napríklad na kmeni Kanakov alebo kmeni Antillais, všeobecne na Afričanoch.

To, že Dieudonné používa k upozorňovaniu na nerovný prístup k rôznym menšinám vo Francúzsku nenávistný prejav a je obviňovaný z antisemitizmu, nemusí úplne tak znamenať, že nemá v niečom čiastočne pravdu. Veľmi zaujímavú štúdiu na túto tému, výlučne v prostredí francúzskych väzníc, vypracoval Farhad Khosrokhavar, francúzsko-iránsky sociológ, ktorý vedie francúzsky Ústav pre pokročilé štúdiá v sociálnych vedách (EHESS). Podľa tejto štúdie sú v súčasnosti práve moslimovia, a to hlavne severoafrického pôvodu, tou najpočetnejšou skupinou vo francúzskych väzniciach. Dokonca až desaťkrát viac početnou ako je ich podiel v spoločnosti. Výskum je založený na výpovediach práve tejto skupiny väzňov a skúma medzi nimi mieru antisemitizmu. Podľa výpovedí, je ich antisemitizmus založený práve na rozdielnom prístupe spoločnosti k nim a k židovskej francúzskej komunite, ktorá je obrazom ekonomického úspechu a kultúrnej integrácie. Tento nerovný prístup sa premieta aj medzi stenami väzení. Ako prvý príklad uvádzajú väzni stravu. Aj napriek tomu, že moslimov je vo väzniciach niekoľkonásobne viac ako židov, vo väzenskom obchode s potravinami nie je žiadny problém zakúpiť košer jedlo, zatiaľ čo halal potraviny

---

⁴⁴ Sam Ball, „Dieudonné: from anti-racist to anti-Semitic zealot“, France24, január 2014, <http://www.france24.com/en/20140104-dieudonne-anti-racist-anti-semitic-zealot> (stiahnuté 14.4.2016).

⁴⁵ Ouri Wesoly, „Pour ceux qui croient encore que Dieudonné n'est pas antisémite“, CCLJ, január 2014, <http://www.cclj.be/actu/politique-societe/pour-ceux-qui-croient-encore-que-dieudonne-est-pas-antisemite> (stiahnuté 13.4.2016).

k dostaniu vôbec nie sú. Židia sú pred moslimami zvýhodňovaní vo väzniciach aj v otázkach viery. Podľa výpovede jedného z väzňov, v ich väzení je niekoľko kresťanských duchovných, ktorí sa starajú o duševný pokoj väzňov, niekoľko rabínov na veľmi malý počet zadržaných židov, ale iba jeden imám na obrovský počet moslimských väzňov.⁴⁶ Dieudonné sa snaží upozorňovať na reálny francúzsky spoločenský problém. Robí to ale prostriedkami a spôsobom, ktorý ho skôr ako k bojovníkom proti rasizmu, zaradí k antisemitom a extrémistom. Ved' samotný rasizmus bol podľa Dieudonného vymyslený práve Abrahámom. „Vyvolený národ“, to je podľa neho začiatok všetkých rasizmov. Židia sú preňho „sektou a podvodom. A to tým najhorším, pretože boli prví.“

47

2.4 Dieudonné a jeho politické postoje

V prvej časti práce sme prišli k záveru, že novým „trendom“ v antisemitizme je, že už nie je iba záležitosťou krajnej pravice a pravice, ako tomu bolo v minulosti, ale začínajú si ho osvojovať ľavicové zoskupenia a politické strany. Aby sme zistili, či Dieudonné zapadá do tohto vzorca, pozrime sa na jeho politickú kariéru a politické ašpirácie. Dieudonné je totiž nielen veľmi aktívnym komikom a zabávačom ale takisto sa už niekoľko rokov snaží pomerne neúspešne zaradiť do sveta vysokej politiky.

Začiatky tohto snaženia siahajú približne do obdobia, keď sa rozišla jeho umelecká dráha s Elie Semounom, okolo roku 1997. V tomto období Dieudonné zaujal ľavicový, pro-palestínsky postoj. Zároveň sa snažil aktívne vystupovať proti krajnej pravici, či už vo svojich komediálnych vystúpeniach, v ktorých bojoval proti rasizmu a každodennej diskriminácii vo Francúzsku, ale aj vo svojej politickej kariére. V roku 2004 kandidoval do Európskeho parlamentu proti, v tej dobe ešte krajne, pravicovému zoskupeniu Front National, za Euro-Palestínsku stranu, avšak neúspešne. Zopakoval to o rok neskôr, avšak s podobným výsledkom. Ani to ho neodradilo aby v roku 2000

---

⁴⁶ Frahad Khosrokhavar, „Anti-Semitism of the Muslims in France: the case of prisoners“, <http://francestanford.stanford.edu/sites/francestanford.stanford.edu/files/Khosrokhavar.pdf> (stiahnuté 9.5.2016).

⁴⁷ „Racisme: l'humoriste Dieudonné relaxé“, L'Obs, november 2003, <http://tempsreel.nouvelobs.com/societe/20031106.OBS9349/racisme-l-humoriste-dieudonne-relaxe.html> (stiahnuté 2.5.2016).

oznámil svoju kandidatúru do prezidentských volieb 2002 za ľavicovú stranu Utopistov, nakoniec však neobdržal ani minimálny potrebný počet podpisov pre zaradenie medzi kandidátov.

Neočakávaná zmena Dieudonného politického smeru nastala v roku 2006, keď nadviazal spojenie s dovtedy veľmi odmietanou Front National, a zúčastnil sa na ich každoročnom zraze. Toto nové spojenie s pravicom veľmi symbolicky spečatil tým, že sa Jean Marie Le Pen, vtedajší líder Front National, sa stal krstným otcom jeho detí. Čo ho priviedlo k tomuto politickému a názorovému prerodu nie je známe. Spája sa to však práve s obdobím, keď začal apelovať na to, že utrpenie a utláčanie afrických prisťahovalcov je marginalizované v porovnaní s utrpením židov, o ktorom počujeme od detstva v škole a neskôr v médiách takmer každodenne. Preto mu pravdepodobne mohli začať imponovať protižidovské prejavy Jean Marie Le Pena. Nasledoval ďalší politický neúspech, keď Dieudonné v roku 2009 kandidoval spolu s Alainom Soralom na čele Antisionistickej strany. Alain Soral, kontroverzná osobnosť francúzskej spoločenskej a politickej scény, ideológ extrémnej pravice, sám seba definujúci ako národný socialista, sa začal v tejto dobe postupne zblížovať s Dieudonnéom. Tento vzťah vyústil v roku 2014 do založenia ich spoločnej politickej strany „Réconciliation nationale“ (Národné zmierenie), ktorá je súčasťou hnutia „Egalité et Réconciliation“ (Rovnosť a zmierenie), založeného Soralom už v roku 2007. Dieudonné a Soral zdôvodnili založenie novej strany potrebou vytvoriť vo Francúzsku novú anti-systémovú stranu, keďže Front National, po vyhnaní lídra Jean Marie Le Pena, ide s hlavným politickým prúdom a už nepredstavuje žiadnu alternatívu. Stranu Národného zmierenia je možné brať ako extrémnejšie pokračovanie politiky Front National, a aj napriek tomu, že sama seba definuje ako ľavicovo nacionalistickú stranu, viacerými komentátormi a pozorovateľmi je zaradovaná, tak ako jej zakladateľ Alain Soral k extrémnej pravici. V programovom vyhlásení tejto strany môžeme nájsť napríklad bod, v ktorom strana vyzýva k boju „proti sionistickej nadvláde vo Francúzsku“ či k boju „za slobodu prejavu oslobodenú od sionizmu“.⁴⁸ Okrem Dieudonného a Sorala boli členmi tejto strany napríklad aj kontroverzný antisionistický rabín Shmiel Mordche Borreman. Znepokojujúce je, že táto strana bola viackrát napádaná viacerými

---

⁴⁸ Programme politique du Parti Anti Sioniste“, Parti Anti Sioniste, <http://www.partiantisioniste.com/programme> (stiahnuté 27.4.2016).

organizáciami bojujúcimi s antisemitizmom, napríklad Národnou kanceláriou pre bdelosť proti antisemitizmu (BNCVA).⁴⁹ Politológ Pierre-André Taguieff charakterizuje Alaina Sorala a aj jeho hnutie ako „pôvodného komunistu, z ktorého sa stal nacionalista ale stále zostal anti-kapitalistom“ a ktorý sa vytvorením oficiálnej politickej strany „profesionalizoval v recyklovaní starých konšpiračných tématick“.⁵⁰

Záver

Antisemitizmus je už desaťročia nepochybne príťažlivou témou a bol spracovaný v stovkách odborných prác, článkov, kníh, v desiatkach rôznych jazykov, v rôznych krajinách a z množstva rozličných pohľadov. Svojou prácou, ktorou som do tejto pestrej mozaiky čiastočne prispela, som sa snažila objasniť, v čom sa antisemitizmus, ktorého výskyt môžeme momentálne v Európe na vlastné oči pozorovať líši od antisemitizmu predchádzajúcich desaťročí. Tých znakov a drobných nuancí je niekoľko, sústredila som sa však na hlavné tri. Po prvé je týmto znakom rozhodne prekrývanie sa antisemitizmu s antisionizmom. Konflikt Izraelu a Palestíny je zdrojom vášní a emócií, ktoré niektorým spôsobujú potrebu návratu k starým židovským stereotypným obvineniam avšak sú len túžbou nájsť nejakého vinníka, či už skutočného alebo imaginárneho. Spôsobuje to, že Izrael a židia v očiach antisemitov splývajú v jedno a stávajú sa spoločným vinníkom situácie na Blízkom Východe, prípadne aj medzinárodného spoločenského a politického úpadku. Druhým a tretím znakom dnešnej vlny antisemitizmu sú jeho nové zdroje, z ktorých pramení. Vo Francúzsku je to konkrétne moslimská menšina a prisťahovalci žijúci v okrajových štvrtiach miest. Ich životné podmienky, postoj francúzskej vlády a spoločnosti k nim a pocit historickej krivdy ich vedú k tomu, že svoju frustráciu potrebujú ventilovať napríklad na židovskej komunite, ktorá je v súčasnosti vzorom blahobytu a úspešnej integrácie do francúzskej spoločnosti. No a ďalším novým

---

⁴⁹ „Le Bureau de vigilance contre l'antisémitisme pour l'interdiction du parti de Dieudonné“, Le Parisien, jún 2009, <http://www.leparisien.fr/flash-actualite-politique/le-bureau-de-vigilance-contre-l-antisemitisme-pour-l-interdiction-du-parti-de-dieudonne-03-06-2009-535943.php> (stiahnuté 12.4.2016).

⁵⁰ Taguieff Pierre-André, „Du diable en politique“, Le Figaro, máj 2014, <http://www.lefigaro.fr/vox/politique/2014/05/23/31001-20140523ARTFIG00343-pierre-andre-taguieff-la-propagande-antilepeniste-puissant-facteur-de-la-montee-du-fn-12.php> (stiahnuté 23.4.2016).

zdrojom antisemitizmu je na rozdiel od minulých desaťročí, kde si túto rolu zobrala extrémna pravica a to hlavne strana Front National, súčasná politická ľavica a rôzne ľavicové zoskupenia a organizácie. To súvisí primárne s tým, že krajná ľavica má vyhranené antiamerické a antiglobalizačné postoje a Izrael ako dlhoročný spojenec Ameriky je toho symbolom.

Všetky tieto nové prvky antisemitizmu som sa v druhej časti mojej práce pokúsila aplikovať na francúzskeho komika a osobnosť verejného a politického života – Dieudonného M'bala M'bala, ktorý je známy pre svoje kontroverzné postoje a vyjadrenia. Je ale skutočne aj príkladom nového antisemitizmu so všetkými jeho znakmi? Čo sa týka prekryvania sa antisemitizmu a antisionizmu, Dieudonné sa rozhodne nevyhýba kritike Izraela, kritike židov ani kritike samotného holokaustu a práce so spomienkou naňho. Kritika Izraela a židov však u Dieudonného spočíva hlavne v kritike nadradenosti antisemitizmu oproti iným rasizmom. A táto nadradenosť a krivda voči čiernej, prisťahovaleckej populácii sa podľa neho tiahne naprieč históriou, od vzniku judaizmu ako náboženstva, cez druhú svetovú vojnu, jej dôsledky až po francúzsku dekolonizáciu, príchod prisťahovalcov do Francúzska a ich integráciu vo francúzskej spoločnosti. Francúzski moslimovia, mladí prisťahovalci, znevýhodňované menšiny na túto rétoriku počujú, pretože argument sionistickej lobby a nadradenosti antisemitizmu aspoň čiastočne vysvetlí frustrujúcu situáciu v ktorej sa nachádzajú. Hľadajú dôvod a zároveň vinníka, prečo ich francúzska spoločnosť neprijíma ako seberovných, napriek tomu, že väčšina z nich má francúzske občianstvo. Dieudonné im vo svojich vystúpeniach a prostredníctvom svojich videí ponúka nepriamo obetného baránka, ktorým sú práve židia a na ktorých môžu obrátiť svoju frustráciu a hnev.

Možno povedať, že Dieudonné vo svojej tvorbe a vystupovaní spája takmer všetky znaky nového antisemitizmu. Jeho úspech a popularita je vyústením nálad vo francúzskej spoločnosti. Ťažko povedať do akej miery Dieudonné úprimne verí tomu, čo hovorí, alebo je to len jeho prostriedok ako šokovať, ako posúvať hranice slobody prejavu a ako si kontroverziami rozširovať základňu svojich fanúšikov. Nový antisemitizmus a jeho prejavy je nepochybne potrebné brať veľmi vážne ale možno je to práve prílišná mediálna a politická pozornosť, ktorá pridáva Dieudonnému na popularite. Napríklad to, že sa Manuel Valls osobne snažil zakázať jeho predstavenia, sa

môže ukázať naopak ako kontraproduktívne. Pretože Dieudonné nie je tým skutočným a jediným problémom. Problémom je, že takých ako, len s tým rozdielom, že oni sa svojimi názormi nesnažia primárne pobaviť, ale ublížiť, je vo Francúzsku viac a viac.

Summary

Antisemitism, as topic, is very attractive to many authors for many decades. This work is just a small piece in the mosaic. As we could see, new antisemitism is much different than the one of the twentieth century. It rises from the poor, immigrant neighborhoods, where young frustrated muslims need to blame someone for their misfortune. They are excluded from the french society and often oppressed by the state. Dieudonné, thanks to his north-african origin, represents one of them and give them a scapegoat which are the jews. In his shows he speaks often about hierarchy of racism, where antisemitism is the unacceptable one, while black racism is often overlooked and tolerated. The anger of the young muslims is connected with Israeli-Palestinian conflict which create excuse to blame all the jews for the sins of Israel. Which is the second trait of new antisemitism. Antisemites often cover their hatefull speeches by legal critique of israeli actions. From the political point of view, in the past antisemitism was linked to the extreme right parties, such as Front National and Jean Marie Le Pen in France. Today we can observe rise of antisemitic moods on the left too, which is connected with leftist values such as anti-americanism and anti-globalisation. And Israel with its close links with America represent the opposite of these values. After analysis of Dieudonné's production and his statements we can assume that he can serve as an exemple of the new antisemitism in France. It is questionable to which extent his manners are just provocation and desire for attention or he really means what he's saying.

Použitá literatura

Knižné zdroje

Chesler Phyllis, *The New Anti-Semitism* (Gefen Publishing House, 2014), Kindle edition.

Dobkowski Michael, *Islamophobia and Anti-semitism, Shared Prejudice or Singular Social Pathologies* (CrossCurrents, september 2015), 322.

Jikeli Günther, *Antisemitic Attitudes among Muslims in Europe* (ISGAP Occasional Paper Series, máj 2015),4

Rosenfeld H. Alvin, *Deciphering the New Antisemitism* (Indiana University Press, 2015), Kindle edition.

Silverstein Paul A., *The context of Antisemitism and Islamophobia in France* (Patterns of Prejudice, január 2008), 43.

Elektronické zdroje

Aderet Ofer, „Study: In Germany, Anti-Semitic Hate Mail Doesnt Come From the Far Right“, Haaretz, február 2014, <http://www.haaretz.com/jewish/news/.premium-1.576189> (stiahnuté 15.4.2016).

Ball Sam, „Dieudonné: from anti-racist to anti-Semitic zealot“, France24, január 2014, <http://www.france24.com/en/20140104-dieudonne-anti-racist-anti-semitic-zealot> (stiahnuté 14.4.2016).

Ben-Moshe Danny, „The new Anti-Semitism in Europe: The Islamic Dimension of, and Jewish Belonging in, the EU“, Islam and Christian-Muslim Relations, apríl 2015, <http://eds.b.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/eds/detail/detail?vid=3&sid=1f3598cd-41eb-4461-a528-42a813414ae8@sessionmgr102&hid=103&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1lZHMtY2ZSZyY29wZT1zaXRI&preview=false#AN=101869249&db=hus> (stiahnuté 12.3.2016).

Chouffan Alain, „Marine Le Pen et les juifs de France“, Tribune juive, júl 2015, <http://www.tribunejuive.info/france/marine-le-pen-et-les-juifs-de-france-par-alain-chouffan> (stiahnuté 18.3.2016).

Donvan John, Koppel Ted, „Can it be anti-semitic to criticize Israel?“, abcNews, apríl 2015, <http://abcnews.go.com/Nightline/story?id=128580&page=1> (stiahnuté 2.4.2016).

Eads Brian, „Are the French Anti-Semitic?“, Newsweek Global, 2014, <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=2&sid=6ec4a7a9-0ac7-4efc-a232-3e6cbd5868f4%40sessionmgr112&hid=103&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1lZHMtY2ZSZyY29wZT1zaXRI#AN=94324406&db=bth> (stiahnuté 5.3.2016).

Horowitz Daniel, „Mélénchon et les juifs“, Mediapart, marec 2013, <https://blogs.mediapart.fr/daniel-horowitz/blog/260313/melenchon-et-les-juifs> (stiahnuté 6.5.2016).

Hussey Andrew, „Dieudonné’s war on France“, New Statesman, január 2014, <http://www.newstatesman.com/2014/01/dieudonne-war-france> (stiahnuté 23.4.2016).

- Judaken Jonathan, „So what's new? Rethinking the new antisemitism in a global age“, *Patterns of Prejudice*, 2008, <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=2&sid=67d54b04-da0c-4982-baf3-415e2933ee3d%40sessionmgr4002&hid=4202&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1lZHMtbGl2ZSZzY29wZT1zaXRl#AN=edsram.aleph.publish.000474206&db=edsram> (stiahnuté 18.2.2016).
- Khosrokhavar Frahad, „Anti-Semitism of the Muslims in France: the case of prisoners“, <http://francestanford.stanford.edu/sites/francestanford.stanford.edu/files/Khosrokhavar.pdf> (stiahnuté 9.5.2016).
- Klug Brian, „The myth of the New Anti-Semitism“, *The Nation*, február 2004, <http://www.thenation.com/article/myth-new-anti-semitism/> (stiahnuté 17.3.2016).
- Klug Brian, „The collective Jew: Israel and the new antisemitism“, jún 2003, https://www.academia.edu/740230/The_collective_Jew_Israel_and_the_new_antisemitism (stiahnuté 24.4.2016).
- Lévy Bernard-Henri, „Against the New Anti-semitism: Remembering the Holocaust Protects Us All“, *The World Post*, január 2015, http://www.huffingtonpost.com/bernardhenri-levy/against-the-new-anti-semi_b_6526364.html (stiahnuté 20.4.2016).
- Louis Cyrille, „Les Juifs de France émigrent en masse vers Israël“, *Le Figaro*, marec 2014, <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2014/03/31/01016-20140331ARTFIG00169-les-juifs-de-france-emigrent-en-masse-vers-israel.php>.
- Mazel Michelle, „French Jewry and the Dieudonné Affair“, Jerusalem center for political affairs, marec 2015, <http://jcpa.org/article/french-jewry-dieudonne-affair/> (stiahnuté 17.4.2016).
- Mayer Nonna, „Transformations in French anti-Semitism“, *International Journal of Conflict and Violence*, január 2007, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.684.8078&rep=rep1&type=pdf> (stiahnuté 28.2.2016).
- Mucchielli Laurent, „Le „retour de l'antisémitisme“ : discours rituel au diner annuel du CRIF“, marec 2009, http://www.laurent-mucchielli.org/public/Sur_le_retour_de_l__antisemitisme.pdf (stiahnuté 18.2.2016).
- Ottolenghi Emanuelle, „Anti-Zionism is Anti-semitism“, *The Guardian*, november 2003, <http://www.theguardian.com/world/2003/nov/29/comment> (stiahnuté 12.3.2016).
- Peace Timothy, „Un antisémitisme nouveau? The debate about a new antisemitism in France“, *Patterns of prejudice*, február 2009, <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=2&sid=f4fb2d89-b3c5-4140-b3c5-d07ba9ff8390%40sessionmgr115&hid=103&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1lZHMtbGl2ZSZzY29wZT1zaXRl#AN=edsram.aleph.publish.000480348&db=edsram> (stiahnuté 12.3.2016).
- Porat Dina, „The New Anti-Semitism and the Middle East“, *Palestine-Israel Journal*, 2005, <http://www.pij.org/details.php?id=343> (stiahnuté 22.3.2016).
- Reynié Dominique, „Anti-Semitism in France: Facing reality“, *Huffington Post*, november 2014, http://www.huffingtonpost.com/dominique-reynie/antisemitism-in-france-fa_b_6178804.html (stiahnuté 28.3.2016).
- Reynié Dominique, „L'Antisémitisme dans l'opinion publique française – Nouveaux éclairages“, *Fondapol*, november 2014, <http://www.fondapol.org/wp-content/uploads/2014/11/CONF2press-Antisemitisme-DOC-6-web11h51.pdf> (stiahnuté 13.3.2016).

Rufin Jean-Christophe, „Chantier sur la lutte contre le racisme et l'antisemitism“, október 2004, <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/044000500.pdf> (stiahnuté 12.4.2016).

Seelow Soren, „Jeunes, de gauche et fans de Dieudonné“, Le Monde, január 2014, http://www.lemonde.fr/a-la-une/article/2014/01/08/dieudonne-son-argent-ses-fans-ses-reseaux_4344614_3208.html#RTUuzoDHcKBZpoBy.99 (stiahnuté 17.3.2016).

Sherr Dean, „Why does the left downplay antisemitism? All forms of racism should be abhorred“, *Le Guardian*, marec 2015,

<http://www.theguardian.com/commentisfree/2015/mar/20/why-does-the-left-ignore-antisemitism-all-forms-of-racism-should-be-abhorred> (stiahnuté 25.3.2016).

Taguieff Pierre-André, „Du diable en politique“, Le Figaro, máj 2014,

<http://www.lefigaro.fr/vox/politique/2014/05/23/31001-20140523ARTFIG00343-pierre-andre-taguieff-la-propagande-antilepeniste-puissant-facteur-de-la-montee-du-fn-12.php> (stiahnuté 23.4.2016).

Taguieff Pierre-André, „Mobilisation National-Populiste en France : Vote Xénophobe et Nouvel Antisémisme Politique“, Editions Hazan, 1990, <https://www.cairn.info/revue-lignes0-1990-1-page-89.htm> (stiahnuté 28.2.2016).

Thoral Romain, „REVIEW - L'Antisémitisme : le nanar bien nommé de Dieudonné“, Première, apríl 2015, <http://www.premiere.fr/Cinema/News-Cinema/REVIEW-L-Antisemite-le-nanar-bien-nomme-de-Dieudonne-3314946> (stiahnuté 26.4.2016).

Waintraub Judith, „Dîner du CRIF : pour Valls l'antisionisme et synonyme de l'antisemitisme“, Le Figaro, marec 2016, <http://www.lefigaro.fr/politique/2016/03/07/01002-20160307ARTFIG00395-diner-du-crif-pour-valls-l-antisionisme-est-synonyme-de-l-antisemitisme.php> (stiahnuté 17.3.2016).

Wesoly Ouri, „Pour ceux qui croient encore que Dieudonné n'est pas antisémite“, CCLJ, január 2014, <http://www.cclj.be/actu/politique-societe/pour-ceux-qui-croient-encore-que-dieudonne-est-pas-antisemite> (stiahnuté 13.4.2016).

„Augmentation des actes antisémites de 84 % de janvier à mai 2015 : le CRIF exprime son émoi“, Conseil représentatif des institutions juives de France, <http://www.crif.org/fr/communiquedepresse/augmentation-des-actes-antis%C3%A9mites-de-84-de-janvier-%C3%A0-mai-2015-le-crif-exprime-son-%C3%A9moi/56450> (stiahnuté 12.3.2016).

„Conférence de presse de Dieudonné à Alger“, navštívené dňa 29.5.2016,

http://www.dailymotion.com/video/xxkt5l_conference-de-presse-de-dieudonne-a-alger-1ere-video_webcam.

„La justice ordonne à Dieudonné de retirer deux passages d'une vidéo“, L'Obs, február 2014, <http://tempsreel.nouvelobs.com/societe/20140212.AFP9916/la-justice-ordonne-a-dieudonne-de-retirer-deux-passages-d-une-video.html> (stiahnuté 26.4.2016).

„Le Bureau de vigilance contre l'antisémisme pour l'interdiction du parti de Dieudonné“, Le Parisien, jún 2009, <http://www.leparisien.fr/flash-actualite-politique/le-bureau-de-vigilance-contre-l-antisemitisme-pour-l-interdiction-du-parti-de-dieudonne-03-06-2009-535943.php> (stiahnuté 12.4.2016).

Oficiálne stránky Dieudonného - <http://www.dieudosphere.com/> (stiahnuté 3.2.2016).

„Programme politique du Parti Anti Sioniste“, Parti Anti Sioniste,
<http://www.partiantisioniste.com/programme> (stiahnuté 27.4.2016).

„#UnBonJuif : un concours de blagues antisémites sur Twitter“, Le Mnode, október 2012,
http://www.lemonde.fr/technologies/article/2012/10/14/unbonjuif-un-concours-de-blagues-antisemites-derape-sur-twitter_1775233_651865.html (stiahnuté 3.5.2016).

Videa

„Dieudonné et la Palestine“, navštívené 13.3.2016,
<https://www.youtube.com/watch?v=We161ZLiT3k&nohtml5=False>.

„Dieudonné presente Mr Robert Faurisson“, navštívené 3.5.2016,
https://www.youtube.com/watch?v=JGLmSXvRipk_

„Dieudonné – le sketch explosif de Dieudo“, navštívené dňa 27.4.2016,
http://www.dailymotion.com/video/x4w32f_dieudonne-le-sketch-explosif-de-die_news_

„La manifestation „Jour de colère“ dégénère“, navštívené 20. 3. 2016,
<https://www.youtube.com/watch?v=y71qWzu3xKs>.

„L'Antisémité“, navštívené 20.3.2016, <https://www.youtube.com/watch?v=Hiy3bbMnkck>.

„Les retrouvailles d'Elie Semoun et Dieudonné“, dátum prístupu 25.2.2016),
<https://www.youtube.com/watch?v=9iTlbNdEb2E>.

Prejav Manuella Vallsa, marec 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=TiszwdNCdak>
(stiahnuté 15.4.2016).

„Racisme: l'humoriste Dieudonné relaxé“, L'Obs, november 2003,
<http://tempsreel.nouvelobs.com/societe/20031106.OBS9349/racisme-l-humoriste-dieudonne-relaxe.html> (stiahnuté 2.5.2016).

„Robert Faurisson: La Quenelle d'Or 2010“, navštívené dňa 29.4.2016,
https://www.youtube.com/watch?v=3AH1yci3pdk_

